

М. О. Рубан,
аспірант, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

М. Ruban,
postgraduate, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

INSTITUTIONAL FEATURES OF THE LOCAL BUDGETS REVENUES PREPARATION

Статтю присвячено питанням посилення фінансової спроможності місцевого самоврядування для виконання повноважень і надання якісних публічних послуг населенню. Реалізація зазначеного обумовлює потребу проведення не лише глибинних перетворень бюджетної доктрини держави, але й її адміністративного устрою. Визначено інституційні особливості розвитку вітчизняної системи формування доходної частини місцевих бюджетів. Здійснено аналіз структури доходів місцевих бюджетів України за період 2008—2017 років, охарактеризовано причини суттєвих відхилень значень вагових показників. Досліджено фіскальну роль податкових надходжень у формуванні бюджетних доходів. Проведено детальний аналіз факторів, які звужують можливості збільшення пропорцій зарахування часток загальнодержавних податків до місцевих бюджетів. Встановлено наявність суттєвих відмінностей у виконанні плану податкових надходжень міста Києва від загальнодержавного тренду. Обґрунтовано пріоритетні напрями удосконалення практики справляння місцевих податків, що надасть можливість забезпечити додатковий фінансовий ресурс до бюджету.

This article is devoted to the issues of strengthening the local government's financial capacity in order to exercise the powers and to provide the high-quality public services as well. The mentioned objectives cause the need to conduct the profound transformations both in the budget doctrine and the administrative structure of the state. The main institutional features of local budgets revenues preparation are determined. The analysis of the local budgets revenues structure in Ukraine over the period from 2008 to 2017 was carried out. The reasons for significant deviations of the mentioned revenues' weight indices were described. The tax incomes' fiscal role into the budget revenues' formation was disclosed. A detailed analysis of the factors that reduce the possibilities for the proportional optimization of the national tax revenues transferring into the local budgets is carried out. The existence of some crucial differences between the Kyiv's City tax revenue financial plan execution and the national trend has been determined. The foreground improvement directions for the local taxes' collecting practice were substantiated. These directions would provide an opportunity to ensure an additional financial resource for the budget.

Ключові слова: бюджетна політика, доходи місцевих бюджетів, трансферти, податкові надходження, місцеві податки.

Key words: budget policy, local budgets revenues, transfers, tax revenues, local taxes.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Одним із основних завдань бюджетної політики країни є підтримка стійких темпів економічного зростання передусім шляхом виділення асигнувань на розвиток людського капіталу і інфраструктури. Задля реалізації означеного важливим є перманентне підвищення ефективності бюджетних видатків. Теоретичні положення та емпіричний досвід свідчать, що децентралізація бюджетної системи сприяє досягненню вищого рівня результативності використання виділених коштів на відповідні цілі. За нинішніх умов важливим є формування дієвої моделі перерозподілу фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи з метою ство-

рення передумов для забезпечення поступального розвитку територіальних громад. Органи місцевого самоврядування мають бути наділені достатнім обсягом доходів для виконання покладених функціональних повноважень і надання якісних суспільних послуг. Враховуючи динамізм інституційних перетворень бюджетного процесу, диференціацію економічного розвитку регіонів країни та, як наслідок, суттєву різницю у податковій базі для мобілізації податкових надходжень, демографічну структуру населення і міграційні тенденції особливої актуальності набувають питання розвитку підходів до формування доходної частини місцевих бюджетів.

Таблиця 1. Структура доходів місцевих бюджетів України у період 2008—2017 років, %

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Податкові надходження	43,1	44,0	42,4	40,3	38,1	41,3	37,7	33,4	40,1	40,0
Неподаткові надходження	5,6	5,8	5,5	6,0	5,6	5,5	5,3	6,8	6,0	5,2
Доходи від операцій з капіталом	3,3	1,9	1,6	1,0	0,8	0,6	0,5	0,6	0,4	0,4
Цільові фонди	1,7	1,1	1,0	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Офіційні трансферти	43,0	46,2	48,8	52,3	55,2	52,4	56,4	59,1	53,4	54,3
Інші	3,3	1,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: розраховано за даними Державної казначейської служби України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

І. Луніна у своєму дослідженні обґрунтувала напрямки посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, здійснила аналіз факторів які впливають на розширення податкової бази місцевих бюджетів [3]. Певні аспекти зміцнення доходної бази місцевих бюджетів висвітлено у праці О. Кириленко [2]. С. Надал та Н. Спасів дійшли висновку, що розпочаті процеси децентралізації позитивно вплинули на формування доходної бази місцевих бюджетів, однак визначили причини, що уповільнюють темпи її подальшої імплементації в задекларованому напрямі [4]. А. Нікітішин дослідив основні джерела доходної частини місцевих бюджетів, аргументуючи важливість підвищення фіскальної значимості податкових надходжень у їх загальній структурі [5]. Серед іноземних науковців, праці яких присвячені питанням формування доходів місцевих бюджетів та мають фундаментальне значення для фінансової науки слід виділити Р. Масгрейва [6], В. Оутса [7], Дж. Селлєрса та А. Лідстрьома [8].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Водночас, незважаючи на отримані результати наукового пошуку в цій сфері питання детермінації оптимальної структури надходжень до місцевих бюджетів залишається відкритим для подальшого вивчення та дискусії. Ретельну увагу при удосконаленні положень щодо реалізації сукупності заходів у сфері фіскальної децентралізації, трансформації міжбюджетних відносин слід приділяти прогностичній оцінці інституційної спроможності системи органів державної влади і місцевого самоврядування виконувати із вищою результативністю поставлені завдання в бюджетній сфері з урахуванням макроекономічних і соціальних чинників. З огляду на зазначене метою даної статті є визначення інституційних особливостей розвитку вітчизняної системи формування доходів місцевих бюджетів для посилення рівня ефективності її функціонування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Система формування доходної частини місцевих бюджетів включає у себе підсистеми інформаційно-аналітичного забезпечення, прогнозування, планування, аналізу, моніторингу і контролю. Повноваження, алгоритм реалізації заходів уповноважених інституцій та можливості внесення змін до проекту бюджетних надходжень визначаються законодавчими та іншими нормативно-правовими актами. Домінантними орієнтирами при прийнятті управлінських рішень у сфері визначення доходної бази місцевих бюджетів є достатність їх обсягів для надання населенню якісних публічних послуг, що закріплені конституційно, а також збалансованість, що потребує застосування системного підходу враховуючи розрізненість економічного потенціалу територій, суттєву різницю щільності та демографічної структури населення, що проживає в межах адміністративно-територіальної одиниці. Множинність та діалектична складність факторів, які впливають на динаміку і структуру доходів відповідного бюджету обумов-

люють потребу проведення не лише глибоких перетворень бюджетної доктрини держави, але й її адміністративного устрою для підвищення загальної економічної ефективності.

Принципи загальності оподаткування та єдиного підходу до визначення податків і зборів практично унеможливають використання різних податкових ставок і баз загальнодержавних податків для корекції диспропорцій суспільного розвитку. Виключенням можуть бути надання тимчасових податкових пільг для окремо визначених територій (на кшталт зони відчуження тощо). Крім того, варіативність умов справляння податків у регіональному розрізі призводитиме до постійної міграції робочої сили і фінансового капіталу, що: а) посилить фінансово-економічну нерівність розвитку адміністративно-територіальних одиниць; б) створить широкий діапазон для ухилення від оподаткування за умов інституційної слабкості національної економіки. Аналіз динаміки валового регіонального продукту на одну особу як універсального показника оцінки податко-спроможності місцевих бюджетів свідчить, що відношення максимального значення цього показника зафіксованого для м. Києва до мінімального (Чернівецька область) складає 7,7 рази. Враховуючи наведене достатньо дієвим інструментом міжбюджетного регулювання є трансферти з державного бюджету. Питома вага трансфертів у структурі доходної частини місцевих бюджетів збільшилась із 43,0 % у 2008 році до 54,3 % у 2017 році (табл. 1).

Відповідно середнє значення наведеного показника у періоді 2008—2017 років становить 52,1%. Аналогічний показник для податкових надходжень складає 40,0%, неподаткових надходжень — 5,7%, доходів від операцій з капіталом — 1,1%, питома вага інших джерел є нижчою за 0,5%.

Згідно з положеннями Бюджетного кодексу основними видами трансфертів із державного бюджету місцевим бюджетам є базова та додаткова дотація, субвенції (освітня, медична, на виконання інвестиційних проєктів, на здійснення державних програм соціального захисту тощо). Слід зазначити, що понад 90,0 % у загальному обсязі таких трансфертів займають субвенції на здійснення програм соціального захисту, освітня і медична субвенція. Крім того, у 2017 році найвищу частку займають субвенції на надання пільг та житлових субсидій населенню — 25,6 %, хоча ще у 2008 році значення їх частки складало 5,7 %. По відношенню до ВВП цей вид субвенцій зріс із 0,38 % до 2,27 % та продемонстрував випереджаючі темпи зростання у порівнянні з загальним обсягом трансфертів від органів державного управління. Наведений факт засвідчує факт доволі низького рівня життя населення, реалізації непослідовної державної політики регулювання природних монополій та певної невідповідності завдань і функцій із обсягом фінансового ресурсу територіальних громад. Подібна структура трансфертів поширена і серед розвинутих країн. На функції соціального захисту, охорони здоров'я та освіти припадає 100% трансфертів в Данії, 81% — Японії, 80% в Швеції. Проте дотації складають у Швеції 74%, для Норвегії та Швейцарії 86%, Польщі — 78% [9]. Відмінність між нашою державою та країнами ЄС полягає у різному обсязі повноважень наданих місцевим

Таблиця 2. Структура податкових надходжень місцевих бюджетів України у 2008–2017 роках, %

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Податок на доходи фізичних осіб	77,4	75,2	75,5	74,0	71,1	70,8	71,6	55,9	53,8	55,0
Податок на прибуток	0,7	0,8	0,6	0,5	0,5	0,8	0,2	4,4	4,0	3,2
Внутрішні податки на товари і послуги	2,9	2,3	2,4	1,2	1,5	1,5	0,2	7,8	7,9	6,6
Рентна плата	0,2	0,3	0,3	3,1	3,1	2,5	2,9	2,2	1,7	1,2
Місцеві податки і збори, в тому числі*	1,4	1,4	1,2	3,5	6,4	8,0	9,2	27,5	28,8	26,2
- податок на майно	-	-	-	-	-	-	0,1	16,3	17,0	14,5
плата за землю	11,3	14,1	14,1	14,6	14,6	14,0	13,8	15,1	15,9	13,1
- єдиний податок	3,1	3,0	2,8	2,7	5,6	7,3	8,5	11,2	11,7	11,6
Інші податки і збори	3,0	2,9	3,1	3,1	2,8	2,4	2,1	2,2	3,8	7,8

Примітка: * Єдиний податок включено з 2011 року до складу місцевих податків; земельний податок відноситься із 2015 року до складу місцевих податків

Джерело: розраховано за даними Міністерства фінансів України і Державної казначейської служби України.

органам влади. Базова, середня, професійна освіта, а також первинний і вторинний рівень медичної допомоги у повній мірі фінансуються за рахунок місцевих бюджетів, обсяг делегованих повноважень значно менший, а в Україні ж зазначені видатки здійснюються за системою співфінансування.

Загалом, питома вага субвенцій в структурі трансфертів суттєво збільшилась із 45,1% у 2008 році до 91,9% у 2017 році, в першу чергу це було викликано докорінними законодавчими змінами в напрямку створення передумов для бюджетної децентралізації. З 2014 року розпочався новий виток інституційного розвитку міжбюджетних відносин, що було закріплено схваленням урядом Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Основними завданнями реформування системи міжбюджетних відносин визначено в якості оптимізації повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади, підвищення якості публічних послуг і забезпечення їх доступності, створення належних умов для виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень. Подальшим кроком до врегулювання низки суперечностей в конструкції моделі публічного управління стало схвалення Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020" Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5, в якій передбачено реалізацію конституційної реформи, у тому числі в частині децентралізації владних повноважень.

Метою запланованих змін конституційного устрою є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення фінансової спроможності місцевого самоврядування, імплементація повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування. Водночас відсутність суспільного компромісу у даному питанні внаслідок військово-політичного конфлікту відтермінувало процес законодавчого врегулювання проведення структурної реформи територіальної організації влади. Разом з тим, ухвалено Закон України "Про добровільне об'єднання громад", яким врегульовано відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст. Об'єднання територіальних громад спрямовано на посилення фінансової спроможності територій. Подальший етап розвитку системи формування доходної частини місцевих бюджетів ознаменувався розробкою методології складання проектів бюджетів об'єднаних територіальних громад, актуалізації підходів щодо здійснення податкового регулювання в сфері міжбюджетних відносин. Важливого значення для проведення бюджетної децентралізації набули положення Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи" та "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи

міжбюджетних відносин". За законодавчою ініціативою до загального фонду місцевих бюджетів з 01 січня 2015 року додатково віднесено 10% податку на прибуток та часткового розширено його базу, запроваджено податок на майно і акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, перерозподілено частку рентної плати. Однак до 60% понижено частку податку на доходи фізичних осіб, що зараховується до бюджету окрім м. Києва — до бюджету якого зараховується лише 40% обсягу сплаченого податку.

Зважаючи на суттєві зміни в структурі податкових надходжень, які зараховуються до місцевих бюджетів доцільно зауважити, що у 2015 році їх номінальний обсяг у порівнянні із 2014 роком збільшився на 12,5%, але по відношенню до ВВП частка податкових надходжень зменшилась на 0,6 в. п. до 4,9%. Порівнюючи значення наведеного показника у 2017 році з 2014 роком можна констатувати, що воно зросло на 1,2 у п. до рівня 6,7%. Проте за аналогічний період фіскальна значимість податкових надходжень, які зараховуються до державного бюджету збільшилась на 3,2 в. п., що є наслідком розширення податкової бази і ефекту детінізації національної економіки. Структура податкових надходжень місцевих бюджетів за період 2008—2017 років представлена у таблиці 2.

Найвища питома вага у загальній структурі податкових надходжень належить податку на доходи фізичних осіб хоча й демонструє низхідну тенденцію, так значення цього показника склали 77,4% у 2008 році, а у 2017 році — 55,0%. Потрібно наголосити, що податок на доходи є універсальним загальнодержавним податком частина якого закріплюється за місцевими бюджетами у більшості країн із розвинутою і трансформаційною економікою. Відносний рівномірний розподіл бази оподаткування податком у регіональному розрізі, достатньо висока точність його прогнозування, мотиваційна зацікавленість органів місцевого самоврядування у легалізації оплати праці виступають важливими аргументами на користь мобілізації податку до місцевого бюджету. Проте внутрішня міграція робочої сили та диференціація розмірів оплати праці є чинниками, що обумовлюють доцільність пропорційного перерозподілу надходжень згаданого податку між бюджетами різних рівнів.

Середній розмір заробітної плати за підсумками грудня 2017 року у Харківській області становить 7447 грн, а у Івано-Франківській 6935 грн, тобто співвідношення величини цього показника між обраними регіонами становить 1,07. Водночас вартість надання, наприклад, послуги у сфері загальної середньої освіти на одного учня в Івано-Франківській області у порівнянні з Харківською є вищою на 69,4%, що пов'язано із особливостями географічного розташування, значною кількістю мало укомплектованих шкіл у гірських селах. Можна дійти висновку, що трансферти є дієвим та безальтернативним інструментом регу-

лювання фінансової спроможності органів місцевого самоврядування. Разом з тим, доцільним є проведення структурної оптимізації мережі бюджетних установ з метою концентрації бюджетного фінансування, зниження трансакційних витрат. Використання нормативного методу фінансування бюджетних установ на основі розрахунку вартості наданої публічної послуги дозволить посилити ефективність використання бюджетних коштів.

Обґрунтуванням доцільності зменшення частки обсягу податку, що зараховується до бюджету Києва з 2011 року до 50 %, а з 2015 року до 40 % виступив той факт, що велика чисельність працюючих приїздить сюди для працевлаштування із вищим рівнем оплати праці (заробітна плата у м. Києві перевищує загальнодержавний показник у 1,6 рази), а члени їх родини одержують освітні, медичні, соціальні послуги за місцем проживання в іншій адміністративно-територіальній одиниці за рахунок коштів відповідного бюджету. Обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб до бюджету м. Києва у 2011 році в порівнянні з 2010 роком знизився на 46,3%, у 2015 році в порівнянні з 2014 роком — на 3,7 %, що викликало певні ускладнення при плануванні бюджету міста. Усереднене значення питомої ваги податку в структурі податкових надходжень у 2008—2010 роках складало 79,2 %, у 2011—2014 роках — 64,3 %, 2015—2017 роках — 46,6 %.

Місцеві податки і збори наразі є другою структурною компонентною за фіскальною значимістю у загальному обсязі податкових надходжень, хоч ще у 2008—2010 роках їх частка не перевищувала 1,4 %, а у 2015—2017 роках середнє значення наведеного показника становило 27,5 %. Особливістю справляння даної групи податків є закріплені за органами місцевого самоврядування повноважень щодо часткового регулювання ставок податку (в межах граничних значень), а також бази оподаткування. Прийняття Податкового кодексу означувалося переформатуванням кількості та композиції групи місцевих податків і зборів, найвагомим податком став єдиний податок, який був до цього часу загальнодержавним, але зараховувався до місцевих бюджетів. Поступова трансформація груп платників єдиного податку та ув'язка розміру ставок податку I та II груп до мінімальної заробітної плати і прожиткового мінімуму забезпечили стабільне збільшення значення його питомої ваги у загальній структурі з 2,7% у 2011 році до 11,6% у 2017 році.

З 2015 року введено в дію податок на майно, який містить три основні складові — податок на нерухомість відмінне від земельної ділянки, земельний і транспортний податок. Слід зауважити, що левову частку в структурі надходжень даного податку займає земельний податок — у середньому близько 92,2 % по Україні, для відома: у столиці значення цього показника є аналогічним та складає 92,8 %. Вочевидь, наявна практика адміністрування податку на нерухомість відмінного від земельної ділянки потребує суттєвої інституційної модернізації адже у зарубіжній практиці податок на нерухомість є стабільним і значущим джерелом наповнення доходної частини місцевих бюджетів. Звертає увагу на себе той факт, що в розрізі структури надходжень цього податку в нашій країні превалюють надходження сплачені юридичними особами з комерційної нерухомості, що впливає на подорожчання надаваних послуг і реалізованої продукції. Сума податку, що надійшла від фізичних осіб є незначною у фіскальному аспекті внаслідок обраної площі нерухомості в якості бази оподаткування. Проте доцільно наголосити, що вирішення питань оподаткування нерухомості на теренах України в історичній ретроспективі супроводжувалося відсутністю консенсусу серед політичних еліт у імперіалістичну добу внаслідок небажання додаткового оподаткування найбагатших верств, які і входили до цієї еліти; у радянський період інститут приватної власності було суттєво нівельовано, що серй-

озно звузило базу оподаткування цим податком; у трансформаційний період незалежної держави відбувалась повторне зародження та інституційне визначення приватної власності, а за сучасних умов знову не має цілкомітної згоди як врегулювати питання оподаткування нерухомості. Важливою є активізація державної політики у сфері підготовки належної інституційної і економічної платформи для докорінних змін у механізмі адміністрування податку на нерухомість.

Земельний податок є класичним різновидом місцевих податків, його перевагами для закріплення за цим щаблем ієрархії бюджетної системи є статичність і рівномірний розподіл бази оподаткування у диферентних адміністративно-територіальних одиницях. Адаптивний механізм регулювання зазначеного податку надає можливість встановлювати його розмір, враховуючи особливості володіння і використання земельних ділянок, що сприяє вирівнюванню значень показника податкового навантаження в розрізі видів економічної діяльності. За сучасних умов в Україні справляється плата за землю, яка включає дві основні форми: плату за оренду земельних ділянок, що перебувають у державній і комунальній власності (є різновидом доходів від використання державної власності) та земельний податок. У структурі загальних надходжень у 2017 році орендна плата становить 63,4 %, домінуюча частка обсягу плати за землю сплачена юридичними особами — загальнодержавний показник складає 87,0 %, по м. Києву він суттєво вищий та становить 97,0 %. Для підвищення фіскальної значимості податку доцільною є інтенсифікація роботи державних інституцій у сфері проведення нормативної грошової оцінки земельних ділянок. Діючий порядок індексації не в повній мірі відповідає економічним реаліям. При стійкому економічному зростанні та підвищенні матеріального добробуту населення вартість активів, особливо нерухомості зростає значно вищими темпами ніж індекс споживчих цін, що в свою чергу дозволить забезпечити додатковий фінансовий ресурс до бюджету. Наступним кроком є підвищення координації діяльності фіскальної служби, з уповноваженими органами у сфері управління земельних відносин та місцевим самоврядуванням в питанні своєчасного обміну інформаційно-аналітичними даними стосовно бази оподаткування.

Запровадження акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлею підакцизних товарів вплинуло на збільшення питомої ваги групи внутрішніх податків на товари і послуги у структурі податкових надходжень на 7,4 в. п. у 2015 році в порівнянні з 2014 роком. Середнє значення даного показника у періоді 2015—2017 років становило 7,4 % по Україні, а у м. Києві — 9,2 %, що пов'язано із обсягами реалізації і споживання алкогольних напоїв, тютюнових виробів і палива. Потрібно зазначити, що за міжнародними стандартами, зокрема ЄС сплата акцизного податку відбувається на стадіях виробництва підакцизних товарів та їх імпорту на митну територію держави. На стадії реалізації стягнення акцизного податку не є доречним з огляду на збільшення кількості платників, ускладнення механізму адміністрування податку та наявністю тіньового сегменту ринку реалізації підакцизних товарів, зокрема алкогольних виробів і тютюнової продукції. Більш доцільним видається перенесення розміру вказаного податку до основної ставки акцизу, що сплачується виробниками та імпортерами і пропорційного розподілу його надходжень між місцевими бюджетами на основі обсягів реалізації за даними системи електронного адміністрування, що частково було зроблено для такого товару, як пальне з 01 січня 2017 року. Дійсно, закріплення за бюджетами певної частки податків на споживання збільшить їх дохідну базу, але посилить диференціацію фінансової спроможності органів місцевого самоврядування з огляду на різну густоту розселення та обсяги споживання.

Віднесення до місцевих бюджетів 10 % частки сплаченого податку на прибуток посилило його частку в структурі податкових надходжень із 0,6 % у 2008—2014 роках до 3,9 % у 2015—2017 роках. Цей захід позитивно відобразився для адміністративно-територіальних громад, де сконцентрована велика кількість платників, які перебувають на загальній системі оподаткування. В розрізі економічної діяльності найбільші надходження від податку на прибуток мобілізовано такими галузями економіки як промисловість, оптової і роздрібною торгівлі, транспорту і зв'язку, фінансового сектору. Таким чином, найбільший приріст обсягу доходу від податку на прибуток зафіксовано для великих міст, для прикладу за підсумками 2016 року питома вага податку сплаченого до бюджету м. Києва у загальному обсязі його надходжень до місцевих бюджетів складає 18,1 %, а у номінальному вираженні понад 700 млн грн. А для бюджетів окремих об'єднаних територіальних громад значущого фіскального ефекту податок на прибуток не забезпечив, що викликано нерозвиненістю економічного базису територій. Динаміка надходжень аналізованого прямого податку має щільний взаємозв'язок із циклічністю розвитку економіки, характеризується значними коливаннями на стадіях рецесії та стійкого зростання, що посилює ризики виконання бюджету. Згадані фактори звужують можливості збільшення пропорцій зарахування сум податку до державного і місцевих бюджетів. Крім того, має бути проведена прогностична оцінка впливу запровадження податку на виведений капітал на доходи місцевих бюджетів, що на даному етапі широко обговорюється на рівні експертного обговорення і законодавчої ініціативи.

Необхідним є поглиблення основних засад перспективного прогнозування показників доходної частини місцевих бюджетів, перехід на трирічне бюджетне планування. Розширення часового горизонту розроблення проекту бюджету територіальної громади ґрунтуючись на положеннях її розробленої стратегії соціально-економічного розвитку та напрямках бюджетної політики країни на середньострокову перспективу дозволить посилити ефективність управління бюджетними коштами. Формування цілей та завдань бюджетного регулювання у сфері модернізації транспортної, житлово-комунальної і соціальної інфраструктури потребують стабільної доходної бази місцевих бюджетів та поступальних кроків щодо її розширення. Реалізація зазначеного потребує врахування інституційних особливостей розвитку національної економіки та оподаткування.

ВИСНОВКИ

Множинність та діалектична складність факторів, які впливають на динаміку і структуру доходів відповідного місцевого бюджету обумовлюють потребу проведення не лише глибоких перетворень бюджетної доктрини держави, але й її адміністративного устрою для підвищення загальної економічної ефективності. ґрунтуючись на даних порівняльної оцінки валового регіонального продукту на одну особу як універсального показника оцінки податкоспроможності місцевих бюджетів встановлено, що трансферти з державного бюджету є необхідним та дієвим інструментом міжбюджетного регулювання. З метою підвищення рівня фінансової самодостатності місцевого самоврядування було розпочато масштабні кроки у сфері реформатування структури доходів місцевих бюджетів. Місцеві податки і збори наразі є другою компонентною за фіскальною значимістю у загальному обсязі податкових надходжень, хоч ще у 2008—2010 роках їх частка не перевищувала 1,4 %, а у 2015—2017 роках середнє значення наведеного показника становило 27,5 %. Визначено інституційні особливості та напрями удосконалення практики справляння місцевих податків. Здійснено детальний аналіз факторів, які звужують можливості збільшення

пропорцій зарахування часток загальнодержавних податків до місцевих бюджетів, серед яких галузева структура економіки в міжрегіональному розрізі, суттєва диференціація розмірів оплати праці, демографічна структура населення, її густота та міграція робочої сили, обсяги споживання, різна вартість надання публічних послуг у регіонах.

Література:

1. Канєва Т.В., Рубан М.О. Податкове регулювання в контексті вдосконалення міжбюджетних відносин // Бізнес Інформ. — 2017. — № 8. — С. 225—230.
2. Кириленко О.П. Досягнення стратегічних орієнтирів удосконалення міжбюджетних відносин в Україні / О.П. Кириленко // Фінанси України. — 2013. — № 8. — С. 19—28.
3. Луніна І.О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ / І.О. Луніна // Економіка України. — 2014. — № 11. — С. 61—75.
4. Надал С. Доходи місцевих бюджетів у контексті децентралізації в Україні / С. Надал, Н. Спасів // Вісник Тернопільського національного економічного університету. — 2016. — № 2. — С. 102—112.
5. Нікітішин А.О. Податкові надходження як складова доходів місцевих бюджетів / А.О. Нікітішин // Вісник Одеського національного університету. Сер.: Економіка. — 2016. — № 21, Вип. 2. — С. 156—160.
6. Musgrave R.A. (1959). Theory of public finance: a study in public economy.
7. Oates W.E. (2005). Toward a second-generation theory of fiscal federalism. International tax and public finance, 12(4), 349—373.
8. Sellers J. M., & Lidstrom A. (2007). Decentralization, local government, and the welfare state. Governance, 20 (4), 609—632.
9. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. Інформаційна довідка про видатки державного та місцевих бюджетів України в 2016 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/FEAO_Vydatki_biudzhetiv_A5_03_web-1-1.pdf

References:

1. Kanieva, T. V. and Ruban, M. O. (2017), "Tax regulation in the context of inter-budgetary relations improvement", *Biznes Inform*, vol. 8, pp. 225—230.
2. Kyrylenko, O. P. (2013), "Achieving the strategic benchmarks for the inter-budgetary relations improvement in Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol. 8, pp. 19—28.
3. Lunina, I. O. (2014), "Budget decentralization: the goals and the directions of reform", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 11, pp. 61—75.
4. Nadal, S. and Spasiv, N. (2016), "Local budget revenues in the context of decentralization in Ukraine", *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, vol. 2, pp. 102—112.
5. Nikitishyn, A. O. (2016), "Tax revenues as a component of local budget revenues", *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 21 (2), pp. 156—160.
6. Musgrave, R. A. (1959), *Theory of public finance: a study in public economy*, McGraw-Hill, New York, USA.
7. Oates, W. E. (2005), "Toward a second-generation theory of fiscal federalism", *International Tax and Public Finance*, vol. 12 (4), pp. 349—373.
8. Sellers, J. M. and Lidstrom, A. (2007), "Decentralization, local government, and the welfare state", *Governance*, vol. 20 (4), pp. 609—632.
9. Financial and Economic Analysis Office in the VRU (2016), "Information reference on expenditures of state and local budgets of Ukraine in 2016", available at: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/FEAO_Vydatki_biudzhetiv_A5_03_web-1-1-1.pdf (Accessed 13 January 2018).

Стаття надійшла до редакції 15.02.2018 р.